

AGNI

Nr 231 ~ Årg. 58 ~ Nr 2 ~ Hösten 2013

Donation till Agni

Föreningen har mottagit en betydande donation från en av våra medlemmar och läsare som sedan länge följt våra verksamheter bland fattiga människor som målmedvetet strävar efter ekonomisk, social och kulturell utveckling i sina byar. Donationen uppgick till mer än en halv miljon kronor i form av etiskt välplacerade aktier. Den kom till oss i ett läge där vi kände bekymmer inför vår förmåga att klara de projekt vi åtagit oss.

Det tillskott som den årliga avkastningen av detta kapital ger oss, innebär en god förstärkning av vår likviditet. Vi har länge tårt på vårt kapi-

tal för att klara vår biståndsbudget. Donator hade insett vår belägenhet och skyndat till undsättning. Det förtroende för vårt arbete som han visat oss har gett oss inspiration. Överhuvudtaget är de inkommande gåvorna från våra läsare oss till stor glädje.

Donator ville inte låta sitt namn knytas till det skänkta kapitalet. Det ingår bokföringsmässigt i "Föreningen Örjansgården Agnis donationsfond". Vår tacksamhet gentemot denne veteran i den praktiska humanismens tjänst är stor och varm.

Redaktionen

I detta nummer – glada nyheter

Detta nummer går i glädjens tecken. En stor och viktig händelse har hänt Agni, vilket du kan läsa om här intill. Vidare bjuder vi på en tillbakablick på ett av våra tidigare projekt och ser hur en liten planta som Agni har vattnat i dag vuxit sig till ett livskraftigt träd.

Vi har också betraktelser om människans förmåga till godhet. Både "vardagsgodheten" som faktiskt möter oss nästan varje dag, och den förmåga till självupppoffrande val vissa kan visa i svåra situationer. Men trots att vi kanske har goda intentioner och värderingar så handlar vi ibland ändå egoistiskt. Vad det beror kan du läsa om i artikeln om värderingar. God läsning önskar redaktionen.

Tankar om människan och godheten

Det ligger oro i luften. Oro för framtiden. Tvivel om mänsklighetens förmåga att lösa de stora och växande problem som den själv trasslat in sig i. Tanken att människan inte bara är ofullkomlig utan också har en ond natur. Att människan kan vara farlig för människan ser vi exempel på dagligen, både i det lilla och det världsvida perspektivet. Men faktiskt kan vi se något helt annat också.

Omkring 100 000 judar räddades undan nazistregimens mordorgier i länder som nazisterna behärskade, av medmänniskor som gömde dem. Den tidens flyktinggömmare tog oerhörda risker. De riskerade omedelbart dödsstraff, i varje fall i naziokuperade länder i Central- och Östeuropa.

Vilka var dessa hjältar? Hur vågade de? Forskning kring frågan visade ett märkligt resultat: Ingen ideologiskt definierad grupp kunde efter kriget berömma sig av att de hade haft en större andel av dessa hjältar än någon an-

nan. Det finns ingen skillnad mellan religiöst troende och icke troende. Ingen skillnad mellan politisk höger eller vänster. Inte heller skillnad mellan högutbildade och lågutbildade. Ingen skillnad mellan män och kvinnor. Något som möjligen förenade dem var att de tycktes ha vuxit upp i miljöer där hjälpsamhet varit en starkt betonad dygd. Någon skulle kanske hävda att dessa hjältar levde på gammal kristen mark och räkna dem kristendomen till godo. Ett sådant samband kan säkert finnas. Men å andra sidan var också flertalet av dem som jagade judarna och verkställde förintelsen både döpta och konfirmerade och kände till kärleksbudet liksom den gyllene regeln. Att på statistiska grunder påvisa religionens moraliska nödvändighet är svårt.

När människan framträder som enskild person, ställd i en svår moralisk valsituation, tycks det finnas en inre potential för medmänsklighet som är starkare än ideologiska lo-

jaliteter och kan förmå henne att ta de största risker för egen del. När vi bara utgör del av ett kollektivt opinionsbrus är det personliga ansvaret på trygg distans. Går vi upp i rollen som företrädare för institutionell makt löper vi i värsta fall risk att bli livsfarliga.

Det finns emellertid en ”vardagsgodhet” som är förutsättning för människors möjlighet att överhuvudtaget leva på denna jord. Den finns i rikt mått. Det handlar här om en naturlig vänlighet, en normal ömsesidig tillit och hjälpsamhet (om den inte kostar för mycket). Den är också en artighet som uttrycker tillbörlig respekt för den andre, inklusive främlingen. Allt detta är själva syret i livsluften. Denna relativa godhet är inte heroisk men den är troligen en nödvändig förutsättning för att hjältar i kritiska ögonblick kan träda fram för att rädda människan från människan. Den är också – liksom de moraliska hjältedåden – ganska oberoende av politiska, filosofiska eller religiösa preferenser.

Dock kan den försvagas under trycket av hårdnande konflikter som utlöser rädslor. I det skakiga politiska klimat som följt i den ekonomiska krisens spår finns risker. Det är oroande när nationalegoismen och ett ofta brutalt revirförsvär tränger undan insikten om vår gemensamma mänsklighet.

Finns helgonmänniskor? Knappast i betydelsen helgjutna dygdemönster. Däremot finns de som lyser även i mörkaste tider och som vågar betala ett högt pris i kampen för människans värdighet när denna hotas. Raoul Wallenberg utförde sitt verk i Budapest 1944 mot alla odds och i full medvetenhet om riskerna. Alla som försökte rädda förföljda medmänniskor överlevde inte försöket, ej heller alla man ville rädda. Ändå fanns de som tog det avgörande steget. Människan lyder här något som är större än hon själv, böjer sig under något som kan få uttryckas med ordet heligt. Denna ”underkastelse” är inte exklusivt kristen eller religiös. Den som handla i enlighet med det högre imperativet kanske inte alls vill relatera det till religion överhuvudtaget. Det behövs

ju inte heller. Det är vad det är – och det är mänskligt.

Att hävda människolivets värdighet har många gånger kostat ett högt pris. Några valde att betala det. Vi brukar förstå det först efteråt. Under de många år som vår förening nära kunde följa kampen för fred i det blödande Centralamerika dödades många av dem som ville skapa fred med fredliga metoder. Några är kända och erkända, särskilt ärkebiskopen Oscar Romero i El Salvador. Andra är anonyma fattiga människor ute på landsbygden eller journalister och intellektuella som mot svåra odds försökte återskapa ett civilsamhälle i länder där alltför många hade helt militariserade hjärnor.

Deras nederlag i kampen framstår nu efteråt som viktiga segrar för tron på en mänsklig kultur. Det är många ljus som lyser i mörkret när man återerinar sig dessa länders historia. I denna del av världen aktualiserades ofta det kristna paradigmet som ju också rymmer insikten om att en som förlorade i vår värld i efterljuset kan ses som den verkliga segraren.

Bo Nylund, ordförande

”När människan framträder som enskild person, ställd i en svår moralisk val-situation, tycks det finnas en inre potential för medmänsklighet som är starkare än ideologiska lojaliteter och kan förmå henne att ta de största risker för egen del.”

Tala om dina värderingar

Hur kan det komma sig att trots att en majoritet tycker att vi ska värna om miljön och utrota misär så handlar vi i strid med denna inriktning? Varför väljer vi biff istället för linser och köper ett par skor till istället för att skänka allt vi har till Syrien? Den frågan har både forskare och miljö- och utvecklingsrörelsen ställt sig. En del av svaret handlar om våra värderingar.

Värderingarna vi har speglar vad vi tycker är viktigt i livet och i samhället. Om man ger en person en lista med värden och ber dem att plocka ut dem som de håller högst så får man olika svar. Det finns många värden man kan hålla med om: Att "leva ett liv av njutning", "nä framgång", "få vara fri och kreativ", "få erkännande och respekt från andra", "vara vänlig och ärlig mot andra", "känna trygghet", "bidra till en bättre värld", och så vidare. Men vilka är viktigast för dig om du bara får välja tre?

Forskare menar att man, ställd inför den frågan, inte väljer värderingar slumpmäs-

sigt utan att man tenderar att ha en viss inriktning på sina värderingar. Ett sätt att visa det är att dela in dem i utåt- och inåtriktade värderingar. De yttre värderingarna speglar sådant som vi gör för att få godkännande och belöningar utifrån, som rikedom, erkännande eller beröm. De inåtriktade värderingarna å andra sidan förknippas med att bevara naturen, omtanke om andra, trygghet för sin familj och så vidare.

Det man har sett är då att människor tenderar att antingen välja inåtriktade eller utåtriktade värderingar som viktigast. Anser man att det är viktigt att vara en "god" människa så värderar man troligtvis också hänsyn till miljö och respekt för traditioner, snarare än status, självförverkligande och njutning. Till sist så finns det undersökningar som tyder på att det är något fler som prioriterar de inre värderingarna än de yttre. Samtidigt är denna bild grovt förenklad. De flesta människor har både inåtriktade och utåtriktade värderingar

samtidigt, kanske till och med tävlande om huvudplatsen.

Det är detta tävlande som kan ses som förklaringen till varför vi inte alltid handlar enligt våra värderingar. Värderingarna är nämligen föränderliga. De påverkas av normen i samhället och inte minst kan de skifta mellan olika situationer. De kan förstärkas eller försvagas beroende på hur de adresseras av omgivningen.

Som konsumenter är det uteslutande de utåtriktade värderingarna som aktiveras. Hedonism och status är det som är viktigt i reklamens värld. Så har det varit länge. En förändring som har skett de senare åren är att vi även som väljare och medborgare antas styras av dessa värderingar. Större utrymme för privat konsumtion, större ansvar för sig själv och mindre ansvar för andra – det är en stark strömning inom flera partier. Även utbildnings "säljs in" med argument som hur framgångsrik och attraktiv man blir på arbetsmarknaden.

När vi på så sätt läser av att de är de yttre värdena som är taggivande i samhället så anpassar vi oss där efter. Ibland är det till och med så att val vi gör i enlighet med våra egna, inåtriktade värderingar, efterhandskonstrueras för att passa de yttre värderingarna. ”Jasså, du väljer att ta tåget till Göteborg istället för att flyga med oss, varför då?” frågar någon, och man hör sig själv svara ”Jo, alltså, det är egentligen mycket effektivare, för jag kan arbeta på tåget.” istället för ”Jo, alltså jag tycker faktiskt att det är viktigt att vi inte stör jorden klimat utan bevarar livsförutsättningar för våra barn och barnbarn”.

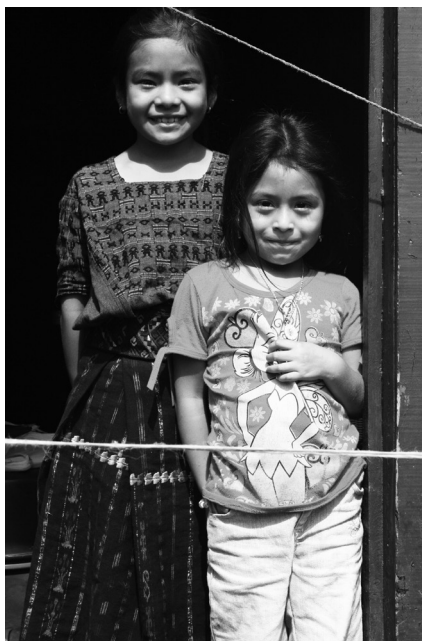
Ett nätverk som kallar sig ”common cause” eller gemensam sak på svenska har tagit till sig denna modell. De menar att det vi måste göra för att få till en förändring av samhället är att våra kommunicera våra inre värderingar för att på så sätt stärka dem hos andra. Så nästa gång du får besök, varför inte hålla upp detta nummer av Agni och säga; ”Jag försöker hjälpa människor jag inte känner, och det känns så bra”.

Kristina Nyström

Här kommer en glimt av vardagslivet i Guatemala. Fotona togs av delegationen från Agni som besökte våra projekt i Guatemala i våras.

Bärsjalar för små barn blir vanligare och vanligare i Sverige, men är inget nytt i Centralamerika.

I Guatemala ser man traditionell klädsel sida vid sida med västerländsk. De moderna kläderna kommer ofta från klädinsamlingar i USA och säljs eller skänks vidare.

Ett livskraftigt Agniprojekt

I Guatemala finns ett freds- och konfliktforskningsinstitut, IRIPAZ (Instituto de Relaciones Internacionales y la Paz) Det har ett nätverk över stora delar av världen och sänder dagligen kvalificerade analyser och rapporter om konflikter och om det fredsarbete som också pågår. Hundratal forskare medverkar. Denna organisation kom till för 23 år sedan och det skedde genom att vi gav den ekonomisk ekonomisk starthjälp. Få av våra projekt har varit mer framgångsrikt än detta.

År 1987 fattade presidenterna i de fem centralamerikanska länderna ett gemensamt beslut att söka fredliga lösningar på de blodiga konflikter som drabbat regionen så hårt. I Guatemala hade de inre konflikterna pågått sedan 1954 med en våldsam upptrappning under tiden 1978-1990. Flera intellektuella, jurister, demokratiska politiker, samhällsvetare och journalister som undkommit dödspatrullerna genom att gå

i exil vågade nu återvända och pröva möjligheten att bygga upp civilsamhället i sitt hemland. Bland dessa fanns den unge juristen Luis Alberto Padilla. Han tog initiativet till en liten organisation som skulle stärka de mänskliga fri- och rättigheterna inför framtiden i sitt land. Det fick i början formen av en FN-förening.

Detta slags medborgarinitiativ sågs med stor oro och illvilja av aggressiva högerkrafter inom armén samtidigt som vänstergerillan i bergen hyste misstro mot dem. Padilla sökte kontakt med Agni som beslutade att stödja hans lilla grupp ekonomiskt under de närmaste åren. Vi öppnade också kontakter mellan den guatemalanska föreningen och institutionen för freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet. Stipendier gavs till unga guatemalanska studenter att utbilda sig här. Det blev en succé. Den lilla FN-föreningen blev till ett betydelsefullt institut, just IRIPAZ.

Luis Alberto är en försynt och blid person men har visat stort mod. Han begrep att det var nödvändigt att komma komma i personlig kontakt även med den hårdföra militärens representanter och få dem att förstå nödvändigheten av ett slut på inbördekriget. Jag minns en middag i hans hem i tidigt 90-tal där både militär höger och fredsivrande vänster var inbjudna till samma generösa bord. Det blev snart en hård ordväxling, mycket hård. Det övergick efter några timmar till något som i varje fall började började likna ett civiliserat samtal. Något hände där. Det var viktigt att det i det plågade landet fanns människor som vågade skapa mötesplatser av detta slag.

Utän Agnis stöd hade Padilla svårt att kunna skapa IRIPAZ. Agni var under tre år den enda finansören. Vi fick under dessa år starkt stöd av SIDA för detta projekt. Under fredsprocessen som följde några år senare spelade IRIPAZ en viktig roll. I dag

och sedan länge står man på egna ben och har en självklar plats inom det internationella forskarsamfundet. Varje vecka får vi ta del av dess analyser av pågående konflikter i alla världsdelar. Många av dem som gör dessa analyser fick sin utbildning i Uppsala. Flera av dem träffade vi redan på den tid då deras verksamhet – och liv – var allvarligt hotade av människor med helt militariserade hjärnor.

Guatemala liksom hela Centralamerika vändas fortfarande under svåra sociala, ekonomiska och ekologiska problem. Men jämför man situationen i dag med den som rådde för några decennier sedan står det klart att en väsentlig förändring ägt rum. Civilsamhället har utvecklats. De mörkaste krafterna har måst retirera. Man kan inte längre förtiga eller ljuga bort de förfärliga brott som skedde under de svåra åren. Det pågår ett fritt offentligt samtal om den plågsamma historia som utspelade sig under militärväldets tid och som troligen ingen människa i Guatemala vill ha tillbaka.

Bo Nylund

TIDNINGEN AGNI, BOX 1528, 751 48 UPPSALA

BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återsänds tidningen med nya adressen på framsidan (ej adressidan).

AGNI

FÖRENINGEN

ÖRJANSGÅRDEN AGNI

Returadress: C/o Nyström, Granitvägen 21 c, 752 43 Uppsala

Postgiro: 7 73 73-9

TIDNINGEN AGNI

Redaktör: Kristina Nyström, 070-201 49 16, kristina_nystrom@hotmail.com

Ansvarig utgivare: Bo Nylund, 018-50 37 82, 070-680 58 29, bo.nylund@telia.com

Kontaktperson för Agni är Puck Bjelke Hoffman, telefon 018-51 68 20. Välkommen att höra av dig!